

DET JØDISKE KVARTER

Let's rock, family!

KBH's udsendte hygger, spiser,
drikker, sludrer og fortæller
vittigheder i lange baner i
selskab med en flok festglade og
vokadrikkende ortodokse jøder.

Af Morten Lykkegaard •
foto Ty Stange

Umiddelbart er der ikke meget jødisk at få øje på i Ole Suhrs gade. Det er en nydelig, velfriseret gade i den pænere ende af København, klods op ad Sortedams Sø og blot et spytklat fra de eftertragtede kartoffelrækker på indre Østerbro.

Her er ingen graffiti på væggene, ingen larmende caféer. Men bag porten til nr. 10

» Familien Loewenthal hygger i sofaen, men kan også finde ud af at feste.

gemmer sig en noget mere eksotisk verden. Her residerer rabbineren Yitzi Loewenthal og hans hustru Rochel. De er begge ortodokse, hasidiske jøder.

Da jeg første gang møder Rochel og rækker hånden ud, smiler hun undskyldende:

”Det gør vi ikke. Kvinder giver ikke hånd. Den eneste mand jeg har rørt er Yitzi.”

Hun sidder bag skrivebordet på sit kontor med den yngste datter på armen. Der er en hyggelig, afslappet stemning i rummet. Overalt flyder det med papirer, mapper og bøger, og i rummet ved siden af sidder Rochels teenagedatter med en veninde og skriver mails og følger undervisning over nettet. Flere gange kommer de ind og sludrer og pjatter med Rochel på skiftevis jiddisch, hebraisk og engelsk.

I loftet hænger en enkelt videoskærm der overvåger gadelivet udenfor. Mindst én gang

i timen passerer en politibil forbi, men det er også den eneste påmindelse om at jøder lever et mere udsat liv end mange andre befolkningsgrupper.

LIDENSKAB OG RITER

Det er umuligt at se med det blotte øje, men Rochel skjuler sit naturlige hår under en paryk fordi kvindens hår anses for seksuelt ophidsende og derfor er forbeholdt ægtemanden. For Rochel har det ikke noget med forbud og tvang at gøre – hun ser det tværtimod som en forudsætning for at bevare lidenskaben og nysgerrigheden over for det andet køn.

Mens vi sidder og snakker, kommer Yitzi ind med favnen fuld af grøntsager. Han har stort, rødt skæg og er klædt i et sort jakkesæt med hat. Ud af bukselommerne hænger en rituelt bundet klump snore som han flere gange i timen nulrer for at huske sine remser.

Familiens yngste søn, Josef på fire, styrter rundt med en lille kalot på hovedet og skyder på alt og alle med sin plastikpistol. Med sit røde hår og brune øjne er han en tro kopi af sin far, blot i en noget mere hyperaktiv udgave.

Rochel er amerikaner, Yitzi englænder, og sammen driver de dagpleje, søndagsskole, Bar Mitzvah-klub og Teen Club for jødiske børn og teenagere. Flere gange om året arrangerer de camps rundt om i landet. »

”**Det gør vi ikke. Kvinder giver ikke hånd. Den eneste mand jeg har rørt er Yitzi.**”

→ Levende lys har en vigtig plads i den jødiske kultur. Flammen er en metafor for den menneskelige sjæl.

”Jeg kender hver eneste bowlingbane og gokart-bane på Sjælland,” smiler Rochel.

SHABBAT

Rochel har inviteret mig til shabbat om fredagen. Jeg kender ikke meget andet til den jødiske shabbat end at det er en ugentlig helligdag hvor alt arbejde er bandlyst. For mange af de ortodokse jøder endda i sådan en grad at ingen elektroniske remedier må anvendes. Du må ikke køre i bil, bus og tog, ikke snakke i telefon, skrive mails, ikke binde dine sko to gange, men kun én gang (spørg mig ikke hvorfor – det krævede en længere teologisk forklaring fra Yitzi).

Jeg er lettere nervøs dagen op til. Hvad skal jeg tage på? Hvem må jeg give hånd? Vil stemningen være meget ærbødig og alvorlig? Og må jeg overhovedet ringe på dørklokken? Den er jo elektronisk.

Da jeg står uden for døren, vover jeg skindet og trykker hurtigt på klokken. Døren går straks op og tre unge fyre hilser på mig: ”Shalom!” Jeg rækker dem tøvende min hånd:

”Hej... øhh... shalom!”

De præsenterer sig som Martin, Isak og Elan og fører mig straks ind i festsalen. Isak og Elan er brødre og har boet i Israel i flere år mens Martin er vokset op i Virum med en dansk far og en jødisk mor.

JØDER I DANMARK

Der bor ca. 7.000 jøder i Danmark. Den dominerende jødiske menighed i Danmark, Det Mosaiske Troessamfund, tæller ca. 3.200 medlemmer.

Ortodoks jødedom repræsenterer den oprindelige jødedom, men består også af mange forskellige retninger. Fælles for dem alle er at de fastholder Toræns evige uforanderlighed og guddommelige oprindelse.

Ofte taler ultraortodokse jøder jiddisch, et blandingssprog mellem tysk og hebraisk. Mændenes klædedragt er karakteristisk. De går i sort tøj, har en stor sort hat og to lange øreløkker. Gifte kvinder går ofte med paryk eller tildækker deres hår med et tørklæde.

Kvinderne er så guddommeligt smukke. Tag ikke derned hvis du har en kæreste!

”Du skal ha’ kalot på!” griner Elan, ”hvilken én vil du ha’?”

Han viser mig tre modeller. To knap så prangende i diskret blå og grå og en gigantisk model i knaldende hvid. Før jeg når at svare, klasker Isak den hvide på hovedet af mig:

”Sådan, nu er du fin!”

Jeg smiler forsigtigt og skeler over til sofa-bordet hvor en slidt biografi om Ariel Sharon ligger. ’Warrior’, står der med store sølvglinsende bogstaver på omslaget. Jeg vælger at nikke og takke ja til den hvide kalot. Der går dog ikke lang tid før Martin forbarmer sig over mig og rækker mig den lille grå kalot:

”Her, tag dén,” siger han og klapper mig på skulderen, ”den passer bedre til dit tøj.”

Gud ske tak og lov.

’LET’S ROCK!’

Med et tilfreds klap i hænderne råber Yitzi:

”Okay, let’s rock, family!” Og alle sætter sig til bords. Der er ca. en 25 stykker, fra små børn til folk omkring de halvtreds. De er fra Danmark, Rusland, Sverige, USA, Holland, Canada og Israel.

Yitzi bryder ud i en hebraisk sang. Alle synger med og klapper til rytmen. Nogle sidder og

klapper hænderne mod hinanden, andre hamrer dem ned i bordet. Josef sidder ved siden af sin far og skråler med i vildensky mens hans store, brune øjne dribler rundt fra side til side for lige at tjekke om vi nu også alle sammen lægger mærke til ham.

Martin ryster let på hovedet:

”Han er vores Krusty the Clown!”

”Eller måske Bart Simpson?” prøver jeg.

”Nej, Bart er ikke jøde.”

Nå nej.

Jeg bladrer rundt i mit lasede eksemplar af Shabbat-sangbogen og prøver at hitte rede i de hebraiske skrifttegn. Skønt jeg ikke fatter en brik af ordlyden, kan jeg ikke lade være med at føle mig opløftet af den smukke sang. Bagefter rejser alle sig og går ud for at vaske hænder. Vi står pænt i kø foran den enlige vask i foyeren.

”Efter vi har vasket hænder, taler vi ikke før maden bliver serveret. Det er almindelig høflighed,” hvisker en lidt genert, russisk fyr til mig.

Jeg opdager dog hurtigt at det er så som så med tavsheden. Folk kan ikke lade være med at hviske og tiske og knevre løs.

”Jøder elsker at snakke,” fortæller Adam:

”Sådan er det også i synagogen om søndagen,

• **CHABAD HUSET**

OLE SUHRS GADE 10
www.chabadenmark.com

Dagleje, søndagsskole, bar mitzvah-klub, teen club, arrangementer. Hver fredag shabbat fra kl. 21 med hjemmelavet mad, sang, historier. Under krigen blev bygningen brugt som barakker for nazisterne, men i dag fungerer den som et jødisk kulturcenter.

• **MACHSIKE HADAS KØBENHAVN**

OLE SUHRS GADE 12

Ortodoks jødisk organisation med synagoge, shul og butik der sælger kosher-fødevarer. Machsike Hadas blev grundlagt i 1910 som følge af uoverensstemmelser med Det Mosaiske Trossamfund og har siden 1934 haft egen synagoge. Menigheden har i dag ingen rabbiner og omfatter blot nogle få familier som adskiller sig fra flertallet af danske jøder ved at holde fast ved traditionel ortodoks klædedragt osv.

• **COPENHAGEN KOSHER**

LYNGBYVEJ 83, KBH Ø
 Jødisk købmand med alt i kosher.

• **GOLDBERG**

www.goldberg.nu/
 Nyt dansk-jødisk magasin om jødisk kunst, kultur, religion og samfund. Udkommer seks gange årligt.

• **CAROLINE SKOLEN**

BOMHUSVEJ 18, KBH Ø
www.carolineskolen.dk/
 Privat jødisk skole med ca. 200 elever. Oprettet 1805. Skolen har også et omfattende bibliotek. Skolen er omgivet af pigtrådshegn og under skarpt opsyn.

alle taler i munden på hinanden. Jeg har aldrig været til en kristen gudstjeneste, men jeg har indtryk af at det er lidt mere stift og tavst.”

Adam er den eneste af de unge der også bærer et mørkt jakkesæt og har krøllet – dog ikke slangekrøllet, men en vilter klump sort mikrofonhår der får ham til at ligne Bob Dylan. Han elsker at komme til Yitzi og Rochels shabbat-arrangementer fordi stemningen er så spontan og åben. Der sidder altid nye ansigter til bords, ofte fra helt andre steder i verden.

‘TELL A JOKE!’

Yitzi rejser sig og holder en tale om at det er materien der skiller os, men at vi alle på det sjælelige niveau har mulighed for at komme hinandens stridigheder overens.

“Elsk din nabo som du elsker dig selv,” slutter han, og folk nikker.

Så slår han over i et skælnsk smil:
 “Og nu... er det tid til en vittighed!”

Og mens Yitzi med levende fagter kaster sig ud i vitsen, sidder Krusty the Clown ved siden af med et sølvfad og en stor flaske vodka balancerende på hovedet.

Alle skraldgriner af historien, og snart går en vodkaen på omgang. “Le’chaim!” råber folk i kor og hæver glassene. Folk præsenterer sig efter tur og konkurrerer næsten om at fortælle den bedste historie eller vittighed. “Come on, tell a story, tell a joke!”, lyder det fra alle sider.

“Det er ligesom en julefrokost,” siger Martin: “Vi kan godt lide at blive fulde!”

Og der går da heller ikke lang tid før Martin begynder at fortælle om dengang han under et ophold i Israel nåede 15 dates på 28 dage.

“Kvinderne er så guddommeligt smukke. Tag ikke derned hvis du har en kæreste!” advarer han.

“Det er det her shabbat handler om,” siger Elan begejstret.

“Ingen forstyrrelser, ingen TV og radio. Bare

tid og ro til familie og venner, hvor vi sammen kan hygge, spise, drikke, fortælle vittigheder og historier.”◀◀

➔ Måske forbinder man ikke skønne kvinder med soldater, men ifølge Martin er Israels kvinder guddommeligt smukke, og Israel har værnepligt for kvinder.

